

Віктор Білоус
Університет ДФС України,
професор кафедри фінансового права,
д-р юрид. наук, проф.
bvt05@ukr.net

ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

© Білоус В., 2018

У статті наголошено на необхідності забезпечення економічної безпеки України крізь призму її компонентів, серед яких є система податкової безпеки не лише підприємства на мікрорівні, а й держави загалом. Оновлено підхід щодо ознак та поняття податкової безпеки, зокрема й суб'єктом забезпечення якої є Державна фіскальна служба України. Окремо наголошено на недоліках у формуванні та реалізації податкової та митної політики з позиції забезпечення безпекової складової держави.

Ключові слова: економічна безпека; податкова безпека; система забезпечення безпеки; суб'єкт забезпечення податкової безпеки; Державна фіскальна служба України.

Віктор Білоус

ГОСУДАРСТВЕННАЯ ФИСКАЛЬНАЯ СЛУЖБА УКРАИНЫ КАК СУБЪЕКТ ОБЕСПЕЧЕНИЕ НАЛОГОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА

В статье обращается внимание на необходимость обеспечения экономической безопасности Украины сквозь призму ее компонентов среди которых система налоговой безопасности, не только предприятия на микроуровне, но и государства в целом. Обновляется подход относительно признаков и понятия налоговой безопасности, в том числе и субъектом обеспечения которой является Государственная фискальная служба Украины. Отдельно отмечается недостатках в формировании и реализации налоговой и таможенной политики с позиции обеспечения безопасности государства.

Ключевые слова: экономическая безопасность; налоговая безопасность; система обеспечения безопасности; субъект обеспечения налоговой безопасности; Государственная фискальная служба Украины.

PUBLIC PHYSICAL SERVICE OF UKRAINE AS A SUBJECT TO PROVIDE TAX SECURITY OF THE STATE

The article draws attention to the need to ensure economic security of Ukraine through the prism of its components including a system of tax security not only on the micro level, but also the entire country. Updated approach to the concept of tax attributes and security, including ensuring the subject of which is the State Fiscal Service of Ukraine. Separately, emphasizes the shortcomings in formulating and implementing tax and customs political positions to ensure the security component of the state.

Key words: economic security; tax security; system security; ensure an security tax; the State Fiscal Service of Ukraine.

Постановка проблеми. Досить багато дисбалансів у державній діяльності пов'язані з високими ризиками та загрозами, які стають на перешкоді сталого розвитку України. Зокрема це проявляється на теперішньому етапі становлення незалежної та демократичної України, яка входить в епоху глобальної конкуренції, де для досягнення неупередженої стабільності лідерства необхідні якісно нові підходи до розвитку фінансової системи нашої держави та забезпечення її безпеки. Насамперед об'єктивною метою є зосередження зусиль на забезпеченні фінансової безпеки та фінансової стабільності держави.

Одним із головних завдань є неухильне виконання дохідної частини бюджету, а також отримання додаткових надходжень до нього, що у майбутньому слугуватиме досягненню найефективнішого використання ресурсів. Високий ступінь захищеності фінансових інтересів держави, гарантування її стабільного та максимально ефективного функціонування як системи, а також високий потенціал розвитку в майбутньому є головною метою фінансової безпеки нашої держави.

Важливою компонентою економічної безпеки є система податкової безпеки, яка являє собою фінансово-економічний стан платника податків, що забезпечує мінімізацією податкових ризиків, при якому з боку суб'єкта господарювання повністю й вчасно сплачуються нараховані податки, а з боку виконавчих і законодавчих органів забезпечується передбачені законом захист платника податків.

Аналіз дослідження проблеми. Дослідження теоретичних та методологічних засад податкової безпеки зазвичай здійснюється крізь призму оцінки її ризиків на підприємствах і ставало предметом низки наукових публікацій вчених, зокрема: С. В. Адонін, В. Баранецька, О. О. Бригінець, О. І. Дзюрій, О. І. Цимбалюк, Ю. Б. Іванов, І. Ю. Темовеева, Наконечна Н. В. та ін.

Незважаючи на те, що проблеми визначення податкової безпеки не нові, разом із тим досить мало уваги приділяють дослідженню такого поняття, як "податкова безпека держави", сутність якої практично не визначено, до кінця не зрозумілі її ознаки та зміст загроз, що можуть завдати їй істотної шкоди. Поряд із цим, ця проблема вимагає поглибленої системної розробки у контексті забезпечення національної безпеки держави, що є **метою цієї статті**.

Виклад основного матеріалу. У Конституції України закріплене положення у статті 67 про те, що кожен зобов'язаний сплачувати податки та збори в порядку і розмірах, встановлених законом [1]. Там само говориться про створення податкової політики, яка являє собою діяльність держави у сфері встановлення, правового регламентування та організації справляння

податків у централізовані фонди грошових ресурсів держави. Вказана діяльність повинна мати правове закріплення та врегулювання, що базується на дієвій нормативно-правовій базі. Виникає питання і про належну захищеність інтересів податкових відносин, що і розуміє під собою податкова безпека держави.

Зокрема, Ю. Б. Іванов пропонує податкову безпеку держави розглядати як інтегровану підсистему фінансової безпеки, яка впливає на забезпечення всіх її складових: інноваційно-технологічної, інвестиційної, енергетичної, сировинно-ресурсної, продовольчої, соціальної, експортної, імпортової та міжнародно-інтеграційної безпеки [2, с. 9–11]. Поряд із вказаним вище визначенням І. О. Цимбалюк стверджує, що податкова безпека – це такий стан податкової сфери держави, для якого характерним є захищеність інтересів суб'єктів податкових відносин, стійкість і економічна незалежність податкової системи, що проявляється у стабільності податкового законодавства [3, с. 13–17]. Досить спрощує визначення та розуміння податкової безпеки І. В. Темофеева, яка схиляється до думки, що податкова безпека – такий стан податкової системи, при якому забезпечується гарантування захисту податкових інтересів держави, бізнесу і суспільства від внутрішніх та зовнішніх загроз [4, с. 21].

З позицій фіскальної достатності проблема податкової безпеки зводиться до забезпечення держави таким обсягом податкових надходжень, який є оптимально необхідним згідно з вимогами проголошеної економічної доктрини, стверджує С. І. Юрій [5, с. 362–363].

Влучним є твердження, що податки впливають на функціонування усіх суб'єктів господарювання, виступаючи таким чином активним інструментом регулювання економіки.

Податкова безпека великою мірою залежить також від рівня податкової культури в державі, на думку Ю. Б. Іванова, яка відображає рівень знання та дотримання податкового законодавства, правильність обчислення, повноти і своєчасності сплати до держави податків, зборів та інших обов'язкових платежів, знання своїх прав, виконання своїх обов'язків платниками податків та контролюючими органами [6, с. 34–37]. Підтримуючи наведене твердження, варто додати, що ключовий фактор відіграє розуміння всіма громадянами важливості сплати податків до державного бюджету.

Н. В. Наконечна податкову безпеку держави визначає як забезпечення зростання ресурсного потенціалу для соціально-економічної стабільності та розвитку держави, збереження цілісності фінансової системи, протистояння внутрішнім і зовнішнім загрозам держави [7]. У цьому контексті податкова безпека досягається шляхом проведення виваженої податкової політики. Деякі науковці говорять про те, що податкова політика є основним інструментом створення в Україні стабільної системи оподаткування, завдання якої – забезпечити достатній обсяг надходжень платежів до бюджетів усіх рівнів, ефективного функціонування економіки держави, справедливого підходу до оподаткування всіх категорій платників податків, а також створення умов для подальшої інтеграції України у світове співтовариство [8, с. 5–9].

Оскільки податкова безпека держави обумовлена ефективністю податкової діяльності держави, яка має оптимально поєднувати фіскальні інтереси держави, індивідуальні та корпоративні інтереси платників податків, то з позицій фіскальної достатності проблема податкової безпеки зводиться до забезпечення держави таким обсягом податкових надходжень, який є оптимально необхідним.

Не слід забувати, що на податкову безпеку держави впливають численні податкові, часто необгрунтовані пільги. Разом із тим податкова безпека держави передбачає оптимізацію рівня оподаткування, адже надмірне підвищення норми оподаткування призводить до збільшення тіньової економіки, згорання легального бізнесу, масового ухилення від сплати податків, а відтак – до скорочення податкової бази. Саме до таких негативних результатів може призвести надмірне податкове навантаження. Значний податковий тягар гальмує економічне зростання в Україні. Водночас зниження податкових ставок загрожує скороченню бюджетних надходжень, що може призвести до порушення виконання державою покладених на неї функцій.

З урахуванням наведеного, варто під “податковою безпекою держави” розуміти належний стан забезпеченості держави податковими надходженнями, достатніми для виконання нею власних

функцій, який дає змогу максимізувати масштаб податкових надходжень до державного бюджету та бюджетів інших рівнів при мінімальній навантаженні на платників податків.

Оскільки, ДФС України виступає як центральний орган виконавчої влади, який здійснює реалізацію державної економічної політики, а також діє на засадах консолідації функцій збору податків та соціальних платежів, то варто погодитись, що ДФС України є основним інструментом у забезпеченні фінансової безпеки держави, а крім того, направляючим елементом наповнення державного бюджету України. Останні структурні зміни фіскального органу продовжили перманентний процес реформування податкової системи, який мав би сприяти стабілізації фінансової безпеки України, зокрема й податкової.

Побудова громадянського та демократичного суспільства в нашій країні нерозривно пов'язана з підвищенням ефективності діяльності органів державної влади, зокрема тих, що формують та реалізують державну податкову та митну політику, оскільки від роботи податківців та митників багато в чому залежать умови ведення бізнесу в державі, фінансово-бюджетне забезпечення функціонування усього державного апарату, нейтралізація наявних загроз [9, с. 35–41].

Ефективність діяльності ДФС України щодо забезпечення податкової безпеки зумовлена передусім із її функціональним спектром та призначенням як служби. Відповідно до статті 16 Закону [10], центральні органи виконавчої влади утворюються для виконання окремих функцій з реалізації державної політики як служби, агентства, інспекції. Діяльність центральних органів виконавчої влади спрямовується та координується КМУ через відповідних міністрів згідно із чинним законодавством.

Варто звернути увагу на статтю 17 згаданого вище Закону [10], де вказано, що основними завданнями центральних органів виконавчої влади є: надання адміністративних послуг; здійснення державного нагляду (контролю); управління об'єктами державної власності; внесення пропозицій щодо забезпечення формування державної політики на розгляд міністрів, які спрямовують та координують їхню діяльність; здійснення інших завдань, визначених законами України.

При цьому центральні органи виконавчої влади можуть здійснювати одне або декілька з вище перелічених завдань. Варто враховувати і ту обставину, що у разі, якщо більшість функцій центрального органу виконавчої влади складають функції з надання адміністративних послуг фізичним та юридичним особам, то центральний орган виконавчої влади утворюється як служба [11].

На підставі викладеного вище матеріалу можна сформулювати узагальнене поняття служби, а також визначити її як центральний орган виконавчої влади, який утворюється з метою реалізації державної політики у відповідній сфері, переважну більшість функцій якого становлять функції з надання адміністративних послуг фізичним та юридичним особам, діяльність якого спрямовується та координується КМУ через відповідного міністра. Отже, слід зазначити, що визначення ДФС України, яке, зокрема, наведене у положенні про цей орган, у цілковитій відповідності узгоджується та співвідноситься з наведеним розумінням самої категорії служби як центрального органу виконавчої влади.

Зокрема, Постановою Кабінету Міністрів України № 236 “Про Державну фіскальну службу України” затверджено Положення про Державну фіскальну службу України [12], відповідно до якого, як зазначалося ДФС України, є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується КМУ і який реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі – єдиний внесок), державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску.

Проте, якщо звернутися до положень пунктів 41.1, 41.2, 41.4 статті 41 Податкового кодексу України [13], то можна побачити, що фіскальний орган разом із територіальними підрозділами визначаються контролюючими органами, якими є органи доходів і зборів, зокрема, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування єдиної державної податкової, державної митної політики в частині адміністрування податків і зборів, митних платежів та реалізує державну

податкову, державну митну політику, забезпечує формування та реалізацію державної політики з адміністрування єдиного внеску, забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями при застосуванні податкового та митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску. Органами стягнення є виключно контролюючі органи, уповноважені здійснювати заходи щодо забезпечення погашення податкового боргу та недоїмки зі сплати єдиного внеску у межах повноважень, а також державні виконавці у межах своїх повноважень.

Як вбачається з пункту 34-1 частини 1 статті 4 Митного кодексу України [14], органи доходів і зборів – це центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, митниці та митні пости. Якщо звернутися до пункту 3-1 частини 1 статті 1 Закону України “Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування” [15], органи доходів і зборів – центральний орган виконавчої влади, що формує податкову і митну політику (в частині адміністрування податків і зборів, митних платежів, єдиного внеску) та забезпечує її реалізацію (центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику), та його територіальні органи.

Отже, має місце правова колізія, зокрема, суперечність та невідповідність положень вищевказаних нормативних правових актів між собою. Зокрема, у Законі України “Про центральні органи виконавчої влади” йдеться, що служба, як центральний орган виконавчої влади, виконує функції з реалізації державної політики та може лише вносити відповідні пропозиції стосовно забезпечення формування державної політики [10]. Такому формулюванню відповідає й визначення поняття ДФС України, яке закріплене у положенні про нього. Однак ДФС України та її територіальні органи, як контролюючі органи доходів і зборів та органи стягнення, у розумінні Податкового кодексу України, Митного кодексу України та Закону України “Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування”, здійснюють забезпечення формування та реалізують державну податкову, державну митну політику та політику у сфері адміністрування податків, зборів та інших соціальних платежів.

Крім того, слід зазначити, що пункт 1.1 статті 1 Податкового кодексу України, визначаючи державну податкову справу, також вказує саме на забезпечення формування контролюючими органами державної податкової політики [13]. Зрозуміло, що це не єдине застосування такого формулювання в окреслених та інших національних законодавчих актах.

Така розбіжність зумовлена проведенням адміністративної реформи у 2012–2013 роках, у результаті якої спочатку було створено Міністерство доходів і зборів України, яке, як головний центральний орган виконавчої влади, відповідно до Закону України “Про центральні органи виконавчої влади” здійснює забезпечення формування державної політики та її реалізацію [10]. З часом ДФС України, яка реорганізувалася з Міністерства доходів і зборів України як центральний орган виконавчої влади має дещо вужчий обсяг компетенції, ніж Міністерство доходів і зборів України, а тому здійснює реалізацію державної політики та лише вносить пропозиції щодо забезпечення її формування, а не повністю забезпечує формування цієї державної політики. Своєю чергою, при перетворенні Міністерства доходів і зборів у ДФС України право формування податкової і митної політики було передано Міністерству фінансів України, що, на нашу думку, є доцільним, адже тоді останній зможе впливати та контролювати мобілізацію фінансових ресурсів держави.

У зв’язку з цим логічним є приведення норм Податкового кодексу України, Митного кодексу України, Закону України “Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування” та інших законодавчих актів України у відповідність до останніх перетворень, що відбулися у структурі державного апарату через проведення адміністративної реформи 2014 року, з метою гармонізації їх застосування на практиці, замінивши таке формулювання як “забезпечення формування державної політики” на “внесення пропозицій щодо забезпечення формування державної політики”.

Окреслене стане передумовою більш якісного забезпечення податкової безпеки оскільки розмежованість повноважень, належне нормативно-правове регулювання діяльності ДФС України є

вкрай необхідним та важливим, адже це саме той центральний орган виконавчої влади, від якого прямолінійно залежить повнота та цілісність державного бюджету. Саме тому приведення норм чинного законодавства у відповідність до останніх змін дасть можливість гарантувати чітку роботу фіскальної служби, що, у свою чергу, стане поштовхом до збільшення надходжень до державного бюджету та сталого формування надійної безпекової складової. Оскільки, при оптимізації податкового адміністрування в інтересах податкової безпеки досягається соціальний економічний і бюджетний ефект. Соціальний ефект це збереження робочих місць, стабілізація соціальної обстановки в регіоні збереження містоутворювальних підприємств. Економічний ефект визначається фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства. Бюджетний ефект полягає в можливості виконання підприємством своїх зобов'язань перед бюджетом своєчасному і повному перерахуванні податкових платежів і зборів.

Висновки. Підсумовуючи викладене вище, варто окремо наголосити, що якісні зміни і розвиток в системі податкової безпеки не можуть бути досягнуті:

- без удосконалення інформаційних систем та аналізу;
- без підвищення науково-технічного потенціалу
- без створення інформаційних технологій;
- без модернізації системи обліку платників податків;
- без застосування нових моделей аналізу і прогнозування в фіскальних органах;
- без удосконалення системи обліку платежів, тощо.

Забезпечення розвитку економіки України потребує дотримання всіх умов відповідності елементів податкової безпеки вимогам забезпечення національної економічної безпеки держави, оскільки політична та економічна ситуація в Україні є нестабільною, тому виникає необхідність у постійному дослідженні цієї проблеми з метою вироблення нових методів, способів та інструментарію забезпечення податкової безпеки держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Закон України: від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*, 1996. № 30. Ст. 141.
2. Іванов Ю. Б., Бережна Ю. В. Податкова безпека: сутність та умови забезпечення. *Економіка розвитку: науковий журнал*, 2010. № 2 (54). С. 9–11.
3. Цимбалюк І. О. Податкова безпека в системі фінансової безпеки держави: кол. Монографія / за заг. ред. О. В. Кендюхова. Стратегічне управління національним економічним розвитком: монографія: в 2 т. Донецьк: ДВНЗ “ДонНТ”, 2013. Т. 2. 392 с.
4. Темовеєва І. Ю. Налоговая безопасность государства, бизнеса и общества: концепция і методология: автореферат дис. на соиск. науч. степени док. эк. наук.: 12.00.14. М., 2011. 53 с.
5. Фінанси: підручник / С. І. Юрій, В. М. Федосов, Л. М. Алексеєнко та ін.; за ред. С. І. Юрія. К.: Знання, 2008. 611 с.
6. Іванов Ю. Б., Бережна Ю. В. Сутність та ключові аспекти податкової культури як чинника національної економічної безпеки. *Стан і проблеми оподаткування в умовах світової фінансової кризи: матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції*. Донецьк, 2009. С. 34–37.
7. Наконечна Н. В. Тенденції індикаторів фінансової безпеки України.
8. Адонін С. В. Поняття державної податкової політики в Україні. *Держава та регіони*, 2011. № 5. С. 5–9.
9. Попова С. М. Адміністративно-правовий статус органів державного фінансового контролю в умовах реформування міжбюджетних відносин. *Наше право*, 2015. № 2. С. 35–41.
10. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 Р. № 3166-VI. *Відомості Верховної Ради України*, 2012. № 26 Ст. 273.
11. Бригінець О. О. Правове регулювання фінансової безпеки України [Текст] : монографія. Ірпінь: Університет ДФСУ, 2016. 362 с.
12. Про затвердження Положення про Державну фіскальну службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 р. № 236. *Урядовий кур'єр*, 2014. № 120. С. 12–13.
13. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*, 2011. № 15–16. № 17. С. 556.
14. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. *Відомості Верховної Ради України*, 2012. № 44–45; № 46–47; № 48. С. 1858. (зі змінами).
15. Про

збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р. 2464-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.

REFERENCES

1. *Konstytutsiia Ukrainy* [Constitution of Ukraine]: Zakon Ukrainy: vid 28.06.1996 № 254k/96-VR. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 1996. No. 30. P. 141.
2. Ivanov Yu. B., Berezhna Yu. V. *Podatkova bezpeka: sutnist ta umovy zabezpechennia*. [Tax Security: The Essence and Conditions of Security.] Ekonomika rozvytku: naukovyi zhurnal, 2010. № 2 (54). P. 9–11.
3. Tsymbaliuk I. O. *Podatkova bezpeka v systemi finansovoi bezpeky derzhavy* [Tax Security in the System of Financial Security of the State]: kol. monohrafiia. Za zah. red. O. V. Kendiukhova. Stratehichne upravlinnia natsionalnym ekonomichnym rozvytkom: monohrafiia: v 2 t. Donetsk: DVNZ “DonNT”, 2013. T. 2. 392 p.
4. Temoveeva I. Yu. *Nalohovaia bezopasnost hosudarstva, byznesa y obshchestva* [Tax Security of the State, Business and Society: Concept and Methodology]: kontseptsyia i metodolohyia: avtoreferat dys. na soysk. nauch. stepeny dok. эk. nauk.: 12.00.14. M., 2011. 53 p.
5. *Finansy* [Finances]: pidruchnyk / S. I. Yurii, V. M. Fedosov, L. M. Alekseienko ta in.; za red. S. I. Yurii. K.: Znannia, 2008. 611 p.
6. Ivanov Yu. B., Berezhna Yu. V. *Sutnist ta kliuchovi aspekty podatkovoi kultury yak chynnyka natsionalnoi ekonomichnoi bezpeky*. [The essence and key aspects of tax culture as a factor of national economic security.] Stan i problemy opodatkuвання v umovakh svitovoi finansovoi kryzy: materialy IKh Mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi konferentsii. Donetsk, 2009. P. 34–37.
7. Nakonechna N. V. *Tendentsii indyikatoriv finansovoi bezpeky Ukrainy*. [Trend indicators of Ukraine's financial security.] URL: <http://www.newsru.ua/finance/12sep2011/gosdolg.html>.
8. Adonin S. V. *Poniattia derzhavnoi podatkovoi polityky v Ukraini*. [Concept of state tax policy in Ukraine.] Derzhava ta rehiony, 2011. No. 5. P. 5–9.
9. Popova S. M. *Administratyvno-pravovyi status orhaniv derzhavnoho finansovoho kontroliu v umovakh reformuvannia mizhbiudzhethnykh vidnosyn*. [Administrative and legal status of bodies of state financial control in the conditions of reforming inter-budgetary relations] Nashe pravo, 2015. No. 2. P. 35–41.
10. *Pro tsentralni orhany vykonavchoi vlady* [About central bodies of executive power]: Zakon Ukrainy vid 17.03.2011 R. No. 3166-VI. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 2012. № 26 P. 273.
11. Bryhinets O. O. *Pravove rehuliuвання finansovoi bezpeky Ukrainy* [Legal regulation of financial security of Ukraine] [Tekst] : monohrafiia. Irpin: Universytet DFSU, 2016. 362 p.
12. *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Derzhavnu fiskalnu sluzhbu Ukrainy* [On Approval of the Regulation on the State Fiscal Service of Ukraine]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.05.2014 r. No. 236. Uriadovyi kurier, 2014. No. 120. P. 12–13.
13. *Podatkovyi kodeks Ukrainy* [Tax Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 02.12.2010 r. No. 2755-VI. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 2011. No. 15–16. No. 17. P. 556.
14. *Mytnyi kodeks Ukrainy* [Customs Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 13.03.2012 r. No. 4495-VI. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 2012. No. 44–45; No. 46–47; No. 48. P. 1858. (zi zminamy).
15. *Pro zbir ta oblik yedynoho vnesku na zahalnooboviazkove derzhavne sotsialne strakhuvannia* [On the collection and registration of a single contribution to compulsory state social insurance]: Zakon Ukrainy vid 08.07.2010 r. 2464-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.

Дата надходження: 22.11.2018 р.